

Кірносова Надія
(Київ)

Жанр “мандрівних нотаток” в китайській літературі епохи Мін

У Китаї здавна існував культ природи. “Давніх китайських філософів, на думку одного з дослідників, вирізняло глибоке розуміння душі природи, її безперервних змін – чи вони є надзвичайно повільними, як геологічні зсуви, що тривають мільйони років, чи вони є швидкими, як стрімкий гірський потік. Тому чоловіки й жінки часто здійснюють невеликі мандрівки до оповитої хмарами верхівки гори або до смарагдової річки, яка блищить у глибокому урвищі, прагнуть побачити появу місяця крізь гілки персикового дерева або відображення вишуканого пейзажу в озері. Це не просто милування красою природи: такі пілігрими, споглядаючи, долучаються до навколишньої природи, стають її частиною”¹.

Більше того, дуже часто у мандрівників виникала потреба зафіксувати свій досвід у слові, у результаті чого в китайській літературі сформувався навіть окремий жанр – *йоу-цзі* (або *мандрівні нотатки*). Цей жанр виник у XII ст.; незабаром встановився і відповідний жанровий канон. Морфологію жанру *йоу-цзі* досліджував Пей-і У і, у результаті свого дослідження, він виділив три основні елементи в структурі цього жанру: 1) початок, де йдеться про обставини, за яких було здійснено мандрівку; 2) алюзії на висловлювання інших відомих людей про ці місця; 3) власна реакція на це місце та розповідь про компаньйонів, з

¹ *Тардже Дж.* Мир паломництва: Пер. с англ. – М.: БММ АО, 1998. – С.174.

якими було здійснено подорож². Дослідник також зауважує, що дуже часто описи у жанрі *йоу-цзі* характеризувалися дидактизмом і більше акцентували задоволення від спілкування з компаньйонами, ніж насолоду від споглядання пейзажів. Таким чином, можна зробити висновок, що основний інтерес канонічних творів у жанрі *йоу-цзі* полягав у *спілкуванні* – чи то з традицією, чи то з друзями. Відтак, сам мандрівник і місце, до якого здійснювалася мандрівка, становили для канонічних творів значно менший інтерес.

Зазначені вимоги канону міцно трималися в літературі більше трьох століть, однак наприкінці XV – на початку XVI ст. (тобто в епоху Мін) із жанром *йоу-цзі* почали відбуватися трансформації. Міркування про ймовірні причини і сутності цих трансформацій і хотілося б висловити у цій статті.

Однак спочатку – декілька слів про епоху. Династія Мін правила в Китаї з 1368 р. по 1644 р. Не будемо довго зупинятися на загально відомих фактах про бурхливий розвиток усіх сфер діяльності, зокрема і літератури, яким відзначалося становлення цієї власне китайської династії після повалення монголів. Нагадаємо лише, що на початку правління Мінів Китай активно освоював як сусідні, так і доволі віддалені території, встановлював зв'язки із зовнішнім світом. Промовистий приклад цього – мандрівки Чжена Хе (1371–1435), масштаб спорядження яких набагато перевищував тогочасні європейські. Порівняймо: у 1405–1433 роках Чжен Хе за наказом імператора здійснив сім експедицій, у ході яких відвідав більше 30 країн і регіонів і досяг східних берегів Африки та Червоного моря, а розмір його флотилії сягав 200 судів і 27 тисяч (!) членів екіпажу³; тоді як Колумб, наприклад, котрий приблизно у той же час (1412 р.) вирушив на пошуки нового шляху в

² *Pei-yi Wu An Ambivalent Pilgrim to T'ai Shan in the Seventeenth Century // Pilgrims and Sacred Sites in China. Taipei: SMC publishing INC., 1994. – P. 68.*

³ *Фэн Линъюй, Ши Вэйминь Очерки по культуре Китая: Пер. с кит. – Пекин: Межконтинентальное издательство Китая, 2001. – С.32.*

I. Історико-літературний процес

Китай (між іншим), мав лише 3 судна й недовіру з боку королівських осіб.

Отже, у Китаї від початку правління Мінів почала формуватися настанова на прихильне ставлення і заохочення до різного роду мандрівок, що, у свою чергу, призвело до небувалого поширення творів у жанрі *йоу-цзі*. Однак, як вже було сказано вище, ці твори вже не відповідали канонічним вимогам до жанру. Щоб проілюструвати це, звернемося до конкретних прикладів.

Серед популярних письменників того часу, який залишив багато творів у жанрі *йоу-цзі*, був Юань Хун-дао (1568–1610). Не лише письменник, але й видатний літератор епохи Мін, він був одним із головних теоретиків “гун-аньського кола”, яке відстоювало новаторські для тогочасної китайської літератури ідеї. Зокрема, члени “гун-аньського кола” виступали проти принципу наслідування та повернення давнини, наполягали на тому, що письменнику слід безпосередньо висловлювати свої почуття і з повагою ставитися до народної творчості. Дослідники відзначають, що діяльність “гун-аньського кола” мала велике значення для звільнення китайської літератури від культивування стилістичної штучності⁴.

Очевидно, що вказані новаторські ідеї мусили позначитися і на структурі жанру *йоу-цзі*. З’ясуємо це на наведеному нижче прикладі*.

Відзначимо, що, описуючи свою мандрівку в одному із епізодів твору, Юань Хун-дао зберігає лише два пункти із трьох, визначених каноном. Показово, що він відмовляється саме від алюзій на попередників, зосереджуючись, в основному, на власній реакції. Таким чином, перша трансформація із жанром *йоу-цзі*, яку можна відзначити, полягає у відмові від діалогу з традицією, в результаті чого основний акцент у творі переміщується зі спілкування (про що йшлося вище) на безпосереднє і

⁴ Zhonghua dabaikē quanshu (Велика китайська енциклопедія – електронне видання на дисках). – розділ про Gonggan pai.

тимчасове (обмежене часом мандрівки) світовідчуття автора.

У наведеному вище творі метою опису є вираження відчуття звільнення від обмежень, яке, очевидно, було актуальним для автора саме на той час. Ми бачимо пейзаж з точки зору людини, яка переживає це відчуття, відповідно, до опису потрапляють лише ті складові реального пейзажу, які натякають на звільнення.

Конкретизуємо цю думку. По-перше, виникненню відчуття звільнення “сприяє” час – перехід між зимою і весною, коли починається звільнення природи. По-друге, це відчуття посилює простір – локалізація кінцевого пункту мандрівки за межами міста. І по-третє, своєрідна кульмінація присутності цього відчуття простежується в описах природи, пробудження якої від зимового сну виявляється співзвучним внутрішньому світові автора.

Остання думка потребує більшої деталізації. Слід зазначити, що в основі пейзажного опису лежить традиційна для китайської культури схема поділу простору на гори і води. Спершу ми бачимо звільнення вод – рух хвиль після того, як лід розтріскався. Навіть порівняння, до якого тут вдається автор, містить натяк на подолання обмежень – мова йде про світло від дзеркала, яке “випустили” з коробки. Потім ми спостерігаємо гори, звільнені від снігу. І знову порівняння, засноване на ідеї звільнення, – дерева, якими вкриті гори, розпушилися, ніби розчесане волосся. Не випадково до цього опису потрапила верба – неодмінний “атрибут” весняного пейзажу. Але у творі Юаня Хун-дао верба унікальна, тому що також містить ідею звільнення – ледь розкриті бруньки. Статична картина гір і вод доповнюється рухом живих істот – людей, птахів, риб, які тепер, коли зимовий вітер ослаб, вільні у своїх рухах.

Отже, мандрівні нотатки Юаня Хун-дао не подібні до попередніх творів цього жанру в першу чергу своєю безпосередністю, прагненням об’єктивувати через пейзаж власні почуття. Така настанова може свідчити про

I. Історико-літературний процес

переорієнтацію інтересів у культурі Мін з традиції на особистість. А цей висновок, у свою чергу, не може не викликати запитання: наскільки цей процес в китайській культурі може бути співставляваним із дуже подібними процесами в європейській культурі часів Відродження та Нового часу? Однак відповідь на це запитання потребує подальшого дослідження, і деяку інформацію щодо цього можна почерпнути з іншого твору епохи Мін у жанрі *йоу-цзі*, який ми розглянемо далі.

“Мандрівні нотатки Сюя Ся-ке” характеризуються ще більшою байдужістю до вимог канону, ніж твори Юаня Хун-дао. Можливо тому, що автор цього твору вбачав своє покликання не в літературі, а в мандрівках. Тим не менше, видавці його твору вжили у назві саме жанровий показник *йоу-цзі*. Тож познайомимося з автором і розглянемо твір детальніше.

Сюй Ся-ке (1586–1641) по праву може вважатися найбільш цікавим ученим і непересічною особистістю епохи Мін. Китайці називають його видатним географом світового рівня. Його вибір оригінального стилю життя і наполегливість у реалізації власних інтелектуальних інтересів викликають повагу й захоплення і зараз у всіх, хто знайомиться з його життям і творчістю.

Біографи вказують, що хоча Сюй Ся-ке з дитинства полюбляв читати книжки, був обізнаний із класикою і мав би йти второваним шляхом до чиновницьких посад, які давали стабільність і прибуток (і до яких прагнуло все освічене населення Китаю), він не бачив у такому житті особливої привабливості, натомість весь час мріяв мандрувати країною. Здійснювати цю мрію він розпочав у 22 роки, однак перші мандрівки не були тривалими, оскільки старенька мати Сюя Ся-ке весь час потребувала допомоги. Проте після смерті матері він здійснював щорічні мандрівки у різні куточки країни. У 51 рік він відважився на далеку подорож півднем та південним заходом країни, яка тривала 4 роки. Саме під час цієї мандрівки він описав витoki річок

Янцзи та Паньцзян, а також детально дослідив рельєф південно-західної місцевості, відомої покладами вапняку. Ця мандрівка видалася найскладнішою у житті Сюя Ся-ке. В основному він пересувався пішки і прямував у ті місця, де ще не ступала нога людини: він спускався у глибокі яри, перетинав бурхливі потоки, заглиблювався у глибокі печери, під дощем і вітром прямував через лісові хащі; неодноразово потрапляв у пастку до злодіїв і залишався без їжі та одягу. На початку цієї мандрівки його супроводжували буддистський монах на ім'я Цзін-вень та служник на прізвище Гу, однак перший дорогою захворів і помер, а другий втік, прихопивши всі речі. Проте всі ці події не похитнули рішучості Сюя Ся-ке і він все ж здійснив задумане⁵.

Отже, протягом більше ніж 30 років мандрівок Сюй Ся-ке відвідав схід і північ Китаю, південні приморські райони і південно-західні високогір'я. Увесь цей час він вів щоденник, у якому записував усе, що бачив і переживав. Навіть якщо він проходив за день більше 50 км і зупинявся на ніч у руйновищах, він однаково запалював каганця на соєвій олії і записував все, що трапилося протягом дня. Іноді доводилося ночувати просто неба, тоді він підпалював старий бур'ян і все одно продовжував вести щоденник. Ці записи зібрали і впорядкували його нащадки, випустивши таку популярну й сьогодні книгу “Мандрівні нотатки Сюя Ся-ке”. Ця книга не лише містить описи численних географічних об'єктів Китаю; найважливіше, що автор, спираючись на розум і спостережливість (і сміливо відкидаючи застарілі уявлення), намагався встановити закономірності географічних явищ, чим зробив неоціненний внесок у розвиток географії в Китаї. Зокрема, його описи південно-західних вапняків залишаються найранішими і найдетальнішими у світі. Зауважимо, що в Європі подібні дослідження розпочалися аж століттям пізніше.

⁵ Zhonghua huoye wenxuan. – Beijing: Zhonghua shuju, 1964. – Vol.3. – p. 229.

I. Історико-літературний процес

Розглянемо один із записів із щоденника Сюя Ся-ке, зроблений у січні-лютому 1637 року під час мандрівки землями Чу (нинішня провінція Ху-нань)**. Очевидно, що Сюй Ся-ке не дотримується у своєму творі жодної з канонічних вимог: він не тільки відмовляється від наслідування і діалогу з традицією, він також не приділяє і особливої уваги власній реакції, дуже коротко висловлюючи захоплення окремими дивами природи. Таким чином, він переміщує фокус авторських інтересів з людини на місце, яке описується, суттєво розширюючи при цьому можливості жанру *йоу-цзі*.

Отже, друга трансформація із жанром *йоу-цзі*, яку варто окреслити у межах цієї статті, полягає у кардинальній відмові від канонічних обмежень, що було зумовлено переміщенням інтересів із суб'єктивного внутрішнього світу на об'єктивний зовнішній. Виходячи з таких інтересів, автор не бачив необхідності орієнтуватися на літературну традицію, а обрав для себе, як найзручніший, жанр щоденника, найбільш вільний від будь-яких канонічних приписів.

У центрі описів Сюя Ся-ке знаходяться реальні географічні об'єкти. Він деталізує їх положення в просторі (у притаманній китайському мисленню чіткій сітці координат, яка зорієнтована на сторони світу, а не на такі суб'єктивні орієнтири, як право, ліво, позаду, попереду тощо). Більше того, він чітко вказує розміри об'єктів і відстані між ними. Наприклад, “ширина печерки – 1 *чи* 5 *цуней*, висота – 2 *чи*”. Якщо врахувати, що 5 *цуней* це 16,7 мм, то прискіпливість автора у вимірах видається просто неймовірною! Дивує не лише така феноменальна точність, але й сам факт необхідності вимірювати і вказувати все з такою точністю. Настанова на такі ретельні вимірювання є просто безпрецедентною для жанру *йоу-цзі*.

Однак, незважаючи на детальність описів, нотатки Сюя Ся-ке не виглядають “сухими” чи нецікавими. Адже в їх основі лежить інтрига – інтрига у стосунках між розумом

та міфом. Розповідаючи про дивовижні печери з духами драконів, літературна традиція створює інтригу для розуму, спонукає його шукати пояснень диву. І Сюй Ся-ке був одним із перших, хто ввів раціональний компонент у літературу і довів, що реальність може бути не менш дивовижною і захоплюючою, ніж вигадка.

Отже, мандрівні нотатки Сюя Ся-ке відрізняються від попередніх творів у цьому жанрі своєю раціональністю, яка свідчить про посилення інтересу до об’єктивної реальності.

Його твір так само змушує замислитися над дивовижною подібністю процесів, що відбувалися в китайській та європейській культурах XVII ст. На підтвердження думки про таку подібність наведемо цитату з англійського дослідника У.Безила, який пише, що в європейській культурі XVII ст. “...замість “істини”, проголошеної авторитетами, люди почали прагнути такої, яка б дозволяла їм вимірювати, зважувати і контролювати речі навколо них, вони бажали, за словами Бекона, розширити межі своєї влади і величі”⁶. Чи не про недовіру до істин, висловлених авторитетами, свідчать і твори Сюя Ся-ке та Юаня Хун-дао? Переклади, які ми розглянули в цій статті, свідчать про потребу переглянути літературну традицію, що втілюється, зокрема, й у жанрі *йоу-цзі*.

Нагадаємо, що в епоху Мін у творах жанру *йоу-цзі* посилюються тенденції до безпосередності та раціональності описів, що було пов’язане із переміщенням інтересів літератури від традиції до особистості та до об’єктивної реальності. У результаті такої зміни інтересів порушився канон і жанр зазнав трансформацій.

Наприкінці хотілося б також зауважити, що жанр *йоу-цзі* заслуговує на те, щоб бути ширше представленим в

⁶ “...instead of the kind of ‘truth’ which is consistent with authoritative teaching, men began to desire the kind which would enable them to measure, to weigh and to control the things around them; they desired, in Bacon’s words, “to extend more widely the limits of the power and greatness of man”: *Basil W. The Seventeenth Century Background*. – N. Y.: Doubleday Anchor Book, 1953. – p. 14.

I. Історико-літературний процес

українському літературознавстві і глибше дослідженим, зокрема і в компаративному аспекті. Адже він дає уявлення про світобачення тієї епохи, виявляє не лише естетичні ідеали, але й наукові інтереси тих часів.

* ЮАНЬ ХУН-ДАО

Нотатки про мандрівку до Повної Криниці

У Пекіні дуже холодно, навіть після свята Відродження квітів мороз все ще тримався і часто дув холодний вітер з півночі, який здіймав куряву і котив каміння. Я змушений був нидіти в кімнаті, тому що вийти було неможливо; щоразу, коли налігав вітер, не можна було пройти і ста кроків, як змушений був вертатися.

У 20-х числах лютого трохи потеплішало, і я пішов з друзями до Повної Криниці, що за Східними воротами. Ми побачили високі верби, що з обох боків обступили дамбу, і жирну та вологу землю. Навколо було так багато простору, що я відчув себе лебедем, що вирвався з клітки. Лід щойно потріскався, і хвилі виблискували ніби риб'яча луска. Вода була такою прозорою, що можна було побачити дно, і світилася, ніби нове дзеркало із щойно відкритої коробки. Гори, мов омиті снігом і натерті до блиску, були свіжими і прекрасними, ніби щойно розчесане волосся вмитої і вбраної красуні. Вербові гілки з ледве розкритими бруньками ніжно колихалися за вітром. На пшеничному полі, мов коняча грива, зійшли паростки. Хоча о цій порі відвідувачів тут було ще не багато, все ж зрідка з'являлися або ті, хто набирав із криниці воду і заварював чай, або ті, хто пили вино і співали, або ж жінки у яскравому одязі на віслюках. Вітер ще не втратив своєї сили, однак вже можна було пересуватися, хоча спина й вкривалася потом. Усі птахи, які грілися на пісочку, і риби, які впивалися хвилями, ніби випромінювали радість крізь перо чи луску. Тільки тепер я зрозумів, що це не весни немає за містом, а мешканці міста просто ще про неї не знають.

Ця мандрівка не шкодила справам, і я міг безпечно гуляти між горами та милуватися травичкою. Моя чиновницька посада це дозволяла. До того ж, це місце якраз знаходилося недалеко від мого житла, тому мої мандрівки й розпочалися звідси. Тож чи міг я не записати це? Ця подорож відбулася у лютому на 27 рік правління під девізом Вань-лі (1600 р.).

(Переклад зроблено за виданням: Zhongguo gudai sanwen.- Shanghai: Shaonian ertong chubanshe, 1984.)

**** СЮЯ СЯ-КЕ**

Мандрівка землями Чу

Знову вийшов з Сін-аня й попрямував на північ, йшов 2.5 км⁷ аж поки спустився гірським хребтом Драконова Голова і досягнув ставка Шовкова Нитка. У цьому місці, згідно “Записам про об’єднання Великої Мін”, є Три Печери Цинів, Верхня з яких закрита кам’яними воротами, крізь які не можна пройти. Напередодні я побував у Східній та Західній Печерах, однак не знайшов так званої Верхньої Печери. Місцеві мешканці говорять: “На північ від ставка Шовкова Нитка є ставок Чисті Верхів’я, який витікає з печери з дуже вузьким входом. Вода тече просто з центру, так, що людина не може увійти в середину. Однак той, кому вдасться проникнути в печеру, побачить там надзвичайну красу і неймовірні дива. У цій печері, а також у печері Лляного Листя ховається дух дракона, тому люди не те що не можуть, а навіть і не наслідуються туди входити”. Мені це надзвичайно сподобалося. Якщо я вже йшов повз ставок Шовкова Нитка, то не став переходити його, а попрямував до західного підніжжя гори. Якщо ж переходити ставок, то потрібно йти до східного підніжжя, на захід від гори Хмар та Сонця, вже відомою мені дорогою через хребет Ядра Фініка; якщо ж ставок не переходити, то слід йти до західного підніжжя, на схід від Великого Хребта і гори Хон-бі.

Пройшов 250 м на північ дорогою на Ба-ці і досяг ставка Чистих Верхів’їв. Печери знаходилися якраз над дорогою, а потік – під дорогою. Вхід до печери був зі сходу, він був такий вузький, ніби простір між складеними долонями. Вода витікала з печери і розподілялася на три потічки: ті два, що позаду печери, зливалися і не витікали, а той, що з лівого боку печери, витікав з маленької печерки на півдні і був дуже бурхливим. Щоб потрапити до печери, необхідно було перейти через цей бурхливий потічок зліва, і крізь воду увійти до печери. Наш провідник відмовився йти вперед і нести смолоскип. Я роздягнувся, спустився під воду і по-зміїному пробрався до печери. Кам’яна печера виявилася низькою і вузькою, вода сягала лише її половини. Моє тіло залишалося у воді, а смолоскипа я тримав у витягнутій руці над водою. Я пройшов на захід більше 6 м, коли печера стала вищою більше ніж на 3м, а з півдня на північ стала ширшою на 10 м, однак далі проходу не було. Лише на заході виднілася невеличка печерка завширшки 34 см, а заввишки 66 см., вода тут не була такою широкою, а сягала лише 16 см. За моїми підрахунками, якщо повзти у воді, то рот і ніс зануряться у воду. Наскільки можна було роздивитися у світлі смолоскипа, вода майже повністю закривала отвір

⁷ Звичайно ж, автор користується традиційно китайськими мірами довжини: *чжан* = 3,3333м та *чи* = 0,3333м. Однак тут і далі в перекладі вирішено було перевести всі міри довжини у звичні для нас *метри* та *кілометри*, щоб не ускладнювати сприйняття.

I. Історико-літературний процес

печери і заливала більшу її половину. Мій служник Гу залишився назовні стеретти одяг, тож якщо спробувати пропливти у воді, хто потримає смолоскип? Тіло-то може здолати воду, але де ж цього чекати від смолоскипа? До того ж, хоча я й не ступав у воду Печери Цинів, вона, очевидно, була близько; ця вода була винятково холодною, а печерою гуляв надзвичайно лихий протяг. Тож, через холодний вітер та глибoku воду, а також через те, що нікому було доручити тримати смолоскип, мені залишалося тільки йти назад. Коли я вийшов назовні, то довго грівся біля вогнища. Поверталися ми тримаючись західного підніжжя гори, на північ за течією, а біля хребта Ядра Фініків повернули на захід.

На відстані 1.5 км від ставка Чистих Верхів'їв, ми наштовхнулися на печеру Ляного Листя. Печера знаходилася у бухті Ляного Листя; на захід звідси – Великий Хребет, на південь – гора Хон-бі, на схід – гора Хмар і Сонця та відгалуження хребта Ядра Фініків, а на північ – західне підніжжя цього хребта. Великий Хребет повертає на схід і перегороджує шлях потокові, тому останній зривається і тече вниз. Дві гори ніби утворюють ворота. Один з кам'яних піків різко стримить угору, він зветься піком Воеводи. Потік б'ється у його західний бік, а західне відгалуження хребта Ядра Фініків тут закінчується. Із західного боку потоку йде кам'яне урвище. Воно тягнеться на південь, а його східний бік видається аж над серединою потоку. Тут закінчується східне відгалуження Великого Хребта. На дні урвища видніється печера, однак так глибоко, що не можна туди дістатися. Перед урвищем, із заходу на схід, тече маленький струмочок, який впадає у великий потік. Коли струмок досягає західного кінця урвища, він зривається вниз і серед розкиданого каміння падає аж на дно. Печера, отвір якої видно з гори, і є печерою Ляного Листя.

Вхід до печери – з півдня, завбільшки лише як ківш, до того ж посередині отвір закручується декілька разів. Спочатку наш провідник відмовився йти першим, а погодився лише нести смолоскип. Він сказав: “Тут мешкають дух дракона та інші дивовижні духи, яких можна підкорити лише за допомогою спеціальних амулетів”. Врешті, ми знайшли одного чоловіка, який за велику винагороду погодився прочитати закляття, однак дізнавшись, що я лише вчений-конфуціанець і не володію даоською магічною технікою, злякано сказав: “Я думав, що ти великий даоський майстер, а ти лише вихвалявся сміливцем. Чого це я заради тебе буду ризикувати власним життям?” Тоді я відіслав наші речі до селища, що було попереду, і разом із служником Гу ми взяли по декілька смолоскипів. З десяток мешканців селища супроводжували нас аж до входу в печеру, однак йти далі не наважувалися. Ми вдвох почали пролазити до печери ногами вперед, довелося здолати декілька звивистих печерок, долаючи які ми передавали смолоскип один одному. За декілька поворотів ми досягли дна печери. Печера тут трохи розширилась, так що можна було лягти на бік і підняти голову, а смолоскип тримати попереду. Західні і східні стіни печери потріскалися, однак проходу в них не було. Лише на півночі виднівся отвір, заввишки лише 30 см, однак він був широким, а всередині було рівно і сухо. Тримаючи смолоскипи у витягнутій руці попереду, ми

пролізли туди по-зміїному, наші живіт і спина терлися об боки проходу, а ноги знаходилися вище за голову. Здолавши прохід, ми потрапили у перший “відсік” печери. У середині печери були великі щілини, які пронизували її із заходу на схід, однак через них також не було виходу далі. Пересуваючись так само, ми здолали і другий “відсік” печери, так само вузький і низький, як і перший. Стіни всередині потріскались впоперек. Тріщини на південному заході не були дуже глибокими; однак на північному сході тріщини йшли вздовж і розширювалися вгору, вони йшли так високо, що кінця їм не було видно. У цьому місці каміння складалося у дивовижні форми, на стінах були химерні візерунки, кожна площинка і кожний камінчик ніби рухалися, мов живі. На північному заході є ущелина, якою на схід тече струмок, однак вона завузька навіть для смолоскипа. На південному сході ущелина завертає і утворює невелику печерку. Її дно рівно устелене камінням і піском і блищить, ніби дно струмка, хоча там немає ні краплини води. На південному сході ущелини – скупчення стрімкого каміння, яке утворює цілі вежі. Починаючи з цього місця, можна було повзти вгору. Нижча печерка була малою і йшла наскрізь аж до вершини великої печери; згори сюди падало світло у формі місячного серпа. Струмок спускався до низу й тік на південь; стеля печери звисала низько, приблизно у 35 см від долівки, тут неодмінно мав би бути вихід назовні, звідки затікав струмок. Шари каміння знижувалися у північному напрямку вздовж струмка, було дуже низько й тісно, майже як у другому “відсіку” великої печери.

Трохи західніше від цього місця ми вибралися нагору, у кам’яну печеру. Тутешній рельєф нагадував сідло, яке простяглося з півночі на схід. На стінах печери виблискували краплі вологи, зі стелі звисали колони у вигляді квіток лотоса, усі – в химерних візерунках. Якщо на сході спуститися на один рівень, можна знову досягти дна струмка і потрапити в середину тієї вузької ущелини. Тут утворюється коридор завширшки 6.5 м, а у висоту менше ніж у ширину на 1.5 м, його стеля з гладенького каміння звисає ніби полог. Через 250 м на північ дно печери стає широким і рівним, так, що можна вільно пройти, внизу є камінь, який видається вперед, ніби лежак, по його краях можна чітко розрізнити візерунок; з гори також звисають лотосоподібні колони, які об’єднуються у вигляді шатра; з чотирьох боків звисає ніби завеса, така ж велика, як і лежак; коло в центрі – вільне, і є вершиною шатра; задня західна стіна має круглі й білі, ніби з яшми, колони різного розміру, вони усі – блищать і вкриті візерунками. Це є перше диво цього коридору. Якщо пройти ще 250 м на північ, то можна побачити, що печера розділяється на два поверхи – верхній і нижній, дно струмка повертає на північний схід, верхня печера починається на північному заході. Однак до цього часу ми використали вже більше половини смолоскипів, які взяли із собою, і боялися, що загубимося на зворотному шляху, тому поступово розпрощалися з дивами й пішли назад. Останній смолоскип догорів тоді, коли вже було видно світло виходу з печери. До людей, які залишилися назовні, приєдналося ще з десяток, коли вони побачили нас двох, то почали прикладати руки до чола, виражаючи

I. Історико-літературний процес

радість, і дивуватися. Вони казали: “Вас так довго не було, і ми вирішили, що ви потрапили у пазу до чудовиська”. Я всім подякував. Тож, хоча вхід до цієї печери і дуже вузький, всередині там багато див, які не зрівняються з тим, що я бачив у інших печерах. Справді, не розумію, чому місцеві жителі так бояться туди заходити?

Таким чином, ми забрали наші речі у селищі, що було попереду, і пройшли вздовж струмка на північ ще 5 км, коли вийшли на великий шлях. Потім пройшли 5 км на захід і заночували в гостинному будиночку Жовтого каменя, який знаходився у 20 км на захід від хребта Чаю. На південь від гостинного будиночку був Великий Хребет. На півночі виднілися непохитні гірські піки, які ступінчасто сходили аж до неба; найвищим був пік на південному заході, він називався Вежею П'яти Феніксів. Він знаходився на відстані 5 км звідси, до нього потрібно було йти шляхом Спокою і Доброти. Я прокинувся рано, не став розпитувати, а зі світанком вирушив у дорогу. 15 км на північний захід від Жовтого Каменя є велика гора Спекі і маленька гора Спекі, обидві на сході від повіту Йоу. Я підозрював, що це і є гора Си-кхуна. На захід від обох гір, піки поступово починають знижуватися. Річка хребта Чаю завивається на північ, оминає південне підніжжя Великої гори Спекі і тече далі на захід; річка Йоу знаходиться на північ від гори. Таким чином, ця гора роз'єднує дві ріки – Йоу і Ча (чаю).

(Переклад здійснено за виданням: Zhonghua huoye wenxuan. – Beijing: Zhonghua shuju, 1964. – Vol.3. – p. 231-236.)